

znanje dali, po katerih so rajniki Posaner šparovko za Ljubljansko okolico osnovali.

Gosp. Dr. Orel so na dalje opomnili, de so se kmetovavci sploh preveč v krompir zarinili in de bi za človeški živež in živinsko pičo práv bilo, ko bi se jeli nekoliko bolj s kapusam, répo in péso (belo in rudečo) pečati. Je mende ni za živino poleti in pozimi skorej boljši piče, kakor je bela pésa ali sploh Burgundarca imenovana. *) Gosp. Dr. Orel so pri ti priložnosti svetovali, teh zéliš ne presajati (morajo tedej tudi bolj redko sejane biti), kér po njih skušnjah nepresajene veliko menj postranjskih korenin nastavijo, so delj časa obderžljive in pa tudi menj lesene.

Zdej so prišli pomenki vélikih zborov tistih kmetijskih družb na versto, ki so z našo družbo kakor sestra s sestro v prijateljski zavezi. Važniši pomenke lanjskiga Graškiga zbora nemških kmetovavcov je bral Dr. Struppi; vsih družih družb pa Dr. Bleiweis.

(Dalje sledí.)

Zvezdoslovje.

(Dalje.)

11. §. Kométi ali zvezde z répam.

Ni ga mende med našimi bolj odrašenimi bravci, de bi ne bil še zvezde z répam vidil. Take zvezde so clo mnogoverstne: enim pravijo brádaste, ki so spredej proti soncu v bele, madlo svitle megle zavite; druge, ki so od zad bolj s tacimi meglami dobro previdene, imenujejo lásaste; če imajo pa proč od sonca dolg blesk za sabo, jim pravijo repaste. Velikóst tacih zvezd je zlo težko zmeriti zató, kér so zavite v imenovane megle, in se zató ne dá njih ojster rob na tanjko viditi; vender sodijo zvezdogledi, de le maloktera je takó velika ali še večí kot naša zemlja; dosti jih je, ki so majhne kot naša luna; nar več jih je pa, ki so še veliko manji kot ona.

Tudi kométi se verté kot planéti okoli sonca pa v zlo zlo stisnjenih elípsah, podobnih obroču na dolgi in vozki, leseni kopelnici; sonce pa ni na sredi taciga kolobárja, temoč veliko bliže eniga konca. Kadar pride taka zvezda po svoji stanovitni poti iz globociga globociga nebá v naše kraje, to je, blizo sonca, de bi okoli njega svoj ték storila, takrat se da viditi, potem pa zopet zgine podavši se nazaj v globoko nebó. De imajo kométi svoje stanovitne poti okoli sonca, se da že iz tega prepričati, kér je pot 4 kométov že takó do lasú zmerjena, de vselej gotovo véjo, kdaj de bodo nazaj prišli. V létu 1835 se je bila taka zvezda prikazala, od ktere je že popred prerajtano bilo, de bo v 75 do 76 letih nazaj prišla. Zdaj imajo že zvezdogledi saj od 80 kométov zmerjene poti, ktere bodo ob svojih časih nazaj pričakovali. Kadar se taka zvezda z nekoliko večim répam prikaže, to je veselje za zvezdoglede; na vsih zvezdoglediših — ki so večidel le pri cesarskih in kraljevih sedežih — je gibanja in pazljivosti, de je kaj; vsi bi radi iz kratkiga kosa nje vidne poti celo nje pot v globoko nebó premérili ali prerajtali, de bi prihodnjim narodam oznanili, čez koliko let, mescov in tednov jo bodo na tem ali tem kraji ali prostoru neba zopet vidili.

Število kométov, ki se okoli sonca verté, ceníjo učeni čez dva ali tri milijone; veliko se jih vsako léto okoli sonca overtí, brez de bi jih vidili; ali so pa za naše oči premajhni, ali pa predéleč od nas; tudi zvezdogledi niso vselej takó srečni, svoje orodje pri neizmerljivim nebú ravno na-nje obrniti. Kométi ne tekó kot planéti samo od večera proti jutru okoli sonca, ampak tudi od izhoda proti zahodu, od severja proti jugu in od juga proti severju, z eno besedo, kométi pridejo od vsih

krajev svetá svoj ték okoli sonca storit. Njih poti ali kolobárji gredó med kolobárji vsih planétov; eni tekó med soncam in Merkúrjem, drugi med Merkúrjem in Daníco; zopet drugi med Daníco in zemljo i. t. d., in še tó od vsih strani, pa brez de bi si take zvezde na svojih potih ena drugi kaj veliko zabavljale. Od nekterih kométov sodijo učeni zvezdogledi, de potrebujejo svoj ték okoli sonca dokončati po več tavžent lét.

Zvezdo- in natoroslovci sódijo, de kométi imajo svojo lastno gorkoto in svitlobo; de po lastni gorkoti, ki da tudi svitlobo, se njih morja in druge reči v puh spremenjujejo in kot madlo svitle megle prikazujejo; de tudi njih od sonca obrnjeni rép obstóji iz tacih drobtinic, ki so se morde bliže sonca, po njegovih žarkih, v veči mérah od njih odtergale, ktere pa potem, kadar od sonca proč bežé, nazaj na-nje padejo. Ni ga med zvezdoznanci nobeniga, kteri bi mislil ali terdil, de pod tacimi svitlimi in gorkimi meglami bi se ne dalo prijetno in veselo življenje živéti; tudi kométi so tedej po sodbah učenih polni življenja — polni živih stvari! —

Že Séneka, glasovitni rimski modriján, je spoznal kométe za tó, kar so; v pretečenih stolétjih so pa prosti ljudje in učeni menili, de kométi oznanujejo slabe létine, draginje, moríje, vojske, kuge, lakote i. t. d. V poslednjih časih so jim Rajncanje lepši pomenik podvergli; do léta 1811 so bile vse njih vina, od kar se je pomailo, kisljate; v tem létu se je bil komét z dolgim, lepim répam prikazal, in vino se je bilo tudi na Rajnu v veliko začudenje vsih vinorednikov brez kislíne pridelalo, de so ga čez 30 lét, morde za silo še dan današnji — tó je, druge vina pod tem imenam — prodajali; od tačas pravijo Nemci, de kométi prinesó dosti in dobriga vina. Ali ni to smešno?!

(Dalje sledí.)

Tudi naša astramontana je dóbra.

Ko smo že dvakrat zapored v Novicah od nesrečne smerti od gada pičenih brali, nemoremo kaj, de bi tudi svoje astramontane očitno ne priporočili. Če ona tudi ní slovita (sloveča) innula bubonium, ampak le innula germanica, ktera na Krajskim sémtertje raste, mora vunder razdjavno moč zoper kačji strup imeti, kér je, kakor nas triletne skušnje učé, gotov pomočnik zoper kačji vpik (pičenje).

V tréh preteklih létih so bili z nje izlečkam 3 možki in 2 ženski, med kterimi ste bile dve osebi od navadnih kač, 3 pa od hudih pisanih gadov pičene, kar kmalo brez vsih hudih nasledov ozdravljene. In ravno v tekočim mescu ste bile tukaj na Pivki dve osebi pičene: v naši vasi 13 lét star fant, in v Sevcah, v Slavinski fari, pa 22 lét staro dekle. Pervi, ki je précej po vpiku pol navadne žlice pohvaljeniga izlečka z merzlo vodó zmešaniga spil, in čisto platneno rutico s tem izlečkam namazano okoli pičeniga persta ovil, in potlej še dva dni, zjutrej, opoldan in zvečer to pijačo ponovil in rutico na perstu večkrat vnovič namazal, — je bil že tretji dan popolnoma zdrav; — deklica pa, ktera je sicer tudi précej po vpiku pomoči iskala, pa namesti po pravi pomoči ogledati se, je nekiga človeka k vražni zagovarjavki (Beschwörerin) poslala, de ji je, kakor pravijo, zagovorila, je svojo vražno véro razun tega, kar je zagovarjavki dala, skorej z zgubo življenja plačala; — ona se je na besede vražne babe zanesla, ki ji je réči pustila, de bo že boljši in de naj se nikar nič ne bojí, — in ni zatorej koj na nikakoršno drugo sredstvo mislila; — ali glejte! njena pičena roka je noter do vratú strašno zatekati jela in kmalo takó zatekla, de je pod komolcam na celim počla in kakor led merzla postala; hude težave so jo hotle zaliti, in ognjeno pečenje pri sercu se je vžgalo, takó, de so jo mogli s sv.

*) Semena te pése se dobí dovélj na vertu kmetijske družbe na Poljanah pri gosp. Dr. Struppitu. Vredništvo.

zakramenti previditi. Zdaj še le, čez 30 ur po vpiku, vidijo nje ljudje de zagovarjanje nič ne pomaga, začnejo iskati naše astramontane, — in čudo! ko deklica po pol žlice imenovaniga izlečka z merzlo vodó namešaniga 3krat na dan piti in rute z njim namazane okoli roke ovezovati začne, kar kmalo ognjena vročina pri sercu vgasne, slabosti minejo, roka gorkoto dobiva in otekljino zgubuje, takó de je 10. dan po vpiku razun maliga otoka na roki popolnoma zdrava postala. — Glejte! kam bi bila vražna véra deklico kmalo pripravila! — Vidili smo tudi pred nekimi 5 ali 6 leti v Žejah, vasi Slavinske fare, fantiča 10 let stariga, kateri od serditiga gada trikrat zapored na eno nogo pičen, — desiravno mu je bilo, kakor smo pozneje slišali, zagovorjeno, — je vunder kakor v terdnim spanji v vedni omedljevcu ležal, jezik in usta merzle imel, tudi merzlo sapo dihal, po vsim životu merzel kakor led postal in v 48 urah po vpiku žalostno svoje življenje končal. Mi še nismo takrat svoje astramontane poznali, zato smo mogli z veliko žalostjo fantiča umirati gledati. Gotovo bi pa fantič umerl ne bil, ako bi zagovarjanje kaj pomagalo.

Iz téh dvéh resničnih prigodb se vi vsi, kateri na zagovarjanje kaj deržite, učite, kakó prazna in škodljiva je vaša vraža. — Raji si pripravite izlečka od pohvaljeniga zeliša, ki ga božja previdnost tam povsod obilno rasti pustí, kjer je nar več kač in gadov, de nam tako zdravilo blizo nevarnosti ponuja. Le učenih botanikarjev, ki mnoge rastljine dobro poznajo, poprosite, radi vam bodo imenovano astramontano (*innula germanica*), ktera je pri nas še zdaj v cvetji, pokazali, in naredite si iz nje potrebniga izlečka *). De si ga bote pa naredili, naberite dosti imenovaniga zeliša z koreninami, štiblami, pirjem in cvetjem vred; to vse práv drobno kakor rezanco zrežite ali sosekajte in v nov persten lonca ali kak snažen kotel denite, ter s čisto merzlo vodó zalite in pri hudim ognji med večkratnim mešanjem nar manj 6 ali 7 ur vedno vreti pustite, de se popolnoma povre in dober del vode izpuhti; potlej to skuho iz lonca ali kotla v snažno posodo skozi novo gosto sitice precedite, kuhano rezanco pa dobro ožemite; — in to takó dobljeno in precejeno juho v čisti perstenu kozici zopet na žerjavci med vednim mešanjem takó dolgo vreti pustite, de vsa voda izpuhti in juha medu ali sirupu podobna postane, — in to je že izleček, kteriga ohladite, potlej pa v stekleni posodici dobro zamašeniga za prihodnjo rabo hranite. — Iz eniga škafa take rezance, ako jo dobro prevreti pustite, zamorete pol bokala izlečka dobiti.

Ta izleček pomaga tudi od kače ali gada pičeni živini, ako se ji trikrat na dan po celi žlici z vodo zmešaniga izlečka v gobec ali trobec vliva, de ga požre, in pičena rana z njim namaže in s plateno rutico ovije. To smo skusili lanjsko jesen nad eno lovsko psico, ktera od hudiga gada pičena ni bila v stanu sama domú priti, ampak je mogla perpeljana biti. S pomočjó tega izlečka smo jo v 8 dnéh ozdravili.

Iz Zagurja poleg Postojne 27. maliga serpana 1847.
M....r.

Pogled v gornje kraje.

(Dalje.)

De v Bežigradu utergan konec spet privežem: vzamem 3. velikiga travna od njega slovó ter jo namerim proti Vojniku (Hoheneck), kamor se od Celja za uro peljanja pride. Kakor po vsih krajih, kjer je

*) Pet piskricov astramontanniga izlečka imam še jez od več in ga torej práv rad in brez plačila tistim podam, ki ga imeti želijo.
Vrednik.

železna cesta voznikom pot prevzela, gostivniki in kerčmarji po zlatim času žalujejo, kér so jim pečeni kopuni sami od sebe v usta letéli: takó se tudi na cesti od Celja do Vojnika godí. Gostivniki klaverno okoli praznih hlevov hodijo, v kterih se je poprej vsaki dan po 40 kónj kermilo, dokler so prešerni vozniki v gostivnici nar boljših jestvin, nar dražjih vin, kave, punša brez mére zavživali. De pa takošno žalovanje gostivnikom povsod močno v drob sega in jih streznuje, spričujejo popotniki, ki v kočijah in pész potujejo: de jim je železna cesta neko priljudnost vdahnila, ktera se je poprej pri njih močno pogreševala. Vse je v tacih gostivnicah zdaj veliko bolj poslužno in postrežno, ko nekdej. Pěšnimu popotniku, ki si je mogel popred za posebno čast šteti, ako je domačih kdo v gostivnici s njim kaj pregovoril, se gostivniki zdaj od deleč priklanajo in odkrivajo, berž ko ga vidijo, de se hiši približuje. Ko stopi v hišo, mu vse oblačilo od glave do pet začnejo čistiti in snažiti. Hišni hlapec, poprej živa podoba oholih Maggiordomov nekdanjih časov, zdaj vès ponižen z vozno mazilnico (*Schmeerkübel*) pri hlevu pripravljen stoji, in ti še po sili voz namaže, ako je ravno še le pred nekimi urami namazan bil. Konjam zvesto noge pregleduje, če se še podkove dobro deržijo; ako se majajo, jih kmali priterdi.

Nekoliko nad Vojnikom, pri gradu Weixelstätten krenivši se k sebi na manjši cesti, se pride v poldrugi uri v terg Vitanje (*Weitenstein*), ki leží na pohorskim podgorji. Perva polovica tega pota skoz Novo Cerkev (*Neukirchen*) derží po práv prijetnim, večidel ravnim svetu, med njivami in travniki, pri kterih je nekoliko lepih kmetiških hiš viditi; druga polovica peljá popotnika v tesno gnjačo (*Schlucht*), med grozečim skalovjem, če dalje viši do imenovaniga terga, kteriga pred ni moč viditi, dokler v njega ne zadeneš. Ravno pred tergam se še vidijo na dveh vertoglavno visocih čerènih (*Felsen*) podertine dveh gradov, ki sta nekdej, berž ko ne razbojniški skroviši (*Schlupfwinkel*) silne gospóde bila. Eniga teh gradov, kakor tudi veliko družih gradov in cerkvá po Štajarskim, je 4. velkotravna 1201 strašen potres podèrl, ki je blizo pol ure terpel. *) Drugi je bil pa podèrt blizo v letu 1437 v boji, kteriga so tadanji mogočni celjski grofi s štajarskim vojvodam Miroslavam (*Friedrich*) Mirnim imenovanim, imeli.

(Dalje sledí.)

Zastavica.

Stoji hram, v njem steber, na tim stebru dvanajst poslopij, na vsakim poslopji 30 tramov, in dve luči skoz to vùn in vùn hodite.

*) Chron. Admont. apud Can.

Današnjimu listu je perdján devetnajsti del kemije.

Žitni kup. (Srednja cena).	V Ljubljani		V Krajuju	
	7. velikiga serpana.		2. velikiga serpana.	
	gold.	kr.	gold.	kr.
1 mernik Pšenice domače....	2	37	2	42
1 > > banaške...	2	55	2	55
1 > Turšice.....	2	5	2	10
1 > Sorsice.....	—	—	2	20
1 > Rěži.....	1	57	2	25
1 > Ječmena.....	1	32	—	—
1 > Prosa.....	1	48	2	—
1 > Ajde.....	—	—	1	50
1 > Ovsa.....	1	5	1	8